

PAARDEN VLIEGEN BUSINESSCLASS

Olaf Koens

Paarden vliegen businessclass

VERHALEN OVER MENS EN DIER
IN HET MIDDEN-OOSTEN

Nijgh & Van Ditmar
Amsterdam

www.nijghenvanditmar.nl

Copyright © Olaf Koens 2019

Foto auteur © Ilja Keizer

Omslag Pankra

Omslagbeeld Richard Allenby-Pratt

Kaartwerk UvA-Kaartenmakers, Castricum

Typografie Perfect Service

NUR 320 / ISBN 978 90 388 0710 2

Voor mijn zoon

*I can't look at the rocket launch
The trophy wives of the astronauts
And I won't listen to their words
'Cause I like... birds*

Eels

INHOUD

Voorwoord	13
De torenvalk	19
De gier	34
De zebra-ezel	49
Het paard	64
De ooievaar	76
De tijger	93
De dromedaris	107
De valk	123
De adelaar	144
De beloega	162
De baviaan	181
De beer	198
Het varken	214
Verantwoording en dankwoord	235

VOORWOORD

Mijn vader zit nooit twee keer achter elkaar op dezelfde stoel. Zolang ik hem ken laat hij zich met een plof vallen in een diepe fauteuil, op een houten kruk, op een bureaustoel of een simpele stoel aan de eettafel. Hij zit, leest de krant, schrijft of eet. Wanneer hij opstaat is zijn plek snel ingenomen door een van de huisdieren. De meeste mensen zwiepen een kat opzij of geven een hond te verstaan dat-ie op de vloer, maar zeker niet op een stoel mag liggen.

Mijn vader niet.

Als een kat net is gaan slapen op een kussen op de stoel waar hij zat, gaat hij ergens anders zitten. Als er geen plek is tilt hij het kussen en de kat voorzichtig op en legt hem op de grond. Bij mijn ouders thuis mogen de honden zelfs op de fauteuils liggen – mijn vader pakt zonder te klagen een kruk en gaat ernaast zitten.

Al veertig jaar zegt mijn moeder dat hij gewoon op de stoel moet gaan zitten.

‘Laat dat beest toch,’ antwoordt mijn vader dan op sussende toon.

De huisdieren zijn in de loop van de jaren veranderd. Er waren Siamese katten, rode katers, een gouden labrador, een aantal Deense doggen, een newfoundlander, een bouvier. De gewoonte bleef al die tijd hetzelfde – de honden en de katten

krijgen de beste plaats in het huis, mijn vader zit steeds ergens anders. Ik kijk altijd met verbazing naar mijn grote vader op een kleine houten kruk.

‘Ja jongen,’ zegt hij regelmatig. ‘Hoe meer je van mensen weet, hoe meer je van dieren gaat houden.’

Het is de zin waarmee hij een einde maakt aan een moeilijk gesprek of een streep trekt onder berichten vol verschrikkingen. Een echte prater is hij niet. Mijn vader luistert. Wanneer er in ons dorp een gruwelijke misdaad was gepleegd, wanneer er aanslagen te zien waren in het nieuws – mijn vader luisterde. Wanneer ik op school werd gepest of als ik terugkeerde van de frontlinies in een oorlog – mijn vader luisterde. En na elk moeilijk of verdrietig gesprek eindigde hij steevast met de zin: ‘Hoe meer je van mensen weet, hoe meer je van dieren gaat houden.’

Een kleurentelevisie kregen wij pas ergens begin jaren negentig. Het ding stond in een hoek van de kamer op een houten kist, naast een paar grote kamerplanten. Mijn moeder keek naar speelfilms en detectives – ik mocht naar het *Jeugdjournaal* kijken. En soms naar het nieuws voor volwassenen. Wanneer de beelden van de oorlog op de Balkan of de eindeloze conflicten in het Midden-Oosten te heftig waren, legde mijn moeder haar handen over mijn ogen. ‘Niet kijken, Olaf. Niet kijken hoor!’ zei ze. ‘Wat een ellende!’

Nu maak ik die beelden zelf. Ik volg als correspondent in het Midden-Oosten de oorlogen, de staatsgrepen, de protesten, het geweld, de hoop, het leed en de onderdrukking. Het nieuws speelt zich niet langer af in een hoek van de kamer. Sinds ik voor mijn werk naar oorlogsgebieden afreis is het geweld dat een mens een ander mens aan kan doen voor mij dagelijks zichtbaar. Wanneer de mens zijn eigen soort aanvalt,

bestaat er geen einde aan de gruwelijkheden die volgen.

Ik ben in al die ellende steeds meer op dieren gaan letten. Natuurlijk, de mens knevelt het dier. Wij vangen ze, sluiten ze op. We laten de dieren ploegen, duwen, sjouwen, rennen. We mesten ze vet, we eten ze op. Maar wanneer dieren gevangenzitten tussen menselijk leed, wanneer in de gruwel van een oorlog of een corrupt regime een mensenleven niets meer waard is, verandert er iets in de manier waarop mensen naar dieren kijken. Steeds vaker bekruipt me het idee dat mensen meer om dieren geven dan om hun eigen soort.

Uit de oorlogsgebieden waar ik verslag doe worden tot mijn grote verbazing dieren uit dierentuinen gered. Kosten noch moeite worden gespaard om de leefomstandigheden van dieren die tussen strijdende partijen leven te verbeteren. Ze worden behandeld en verzorgd door teams van internationale dierenliefhebbers. Waar nodig worden hele dierentuinen geëvacueerd naar veilige gebieden.

In de Golfstaten, in fonkelende steden als Dubai, Doha en Abu Dhabi, worden valken, dromedarissen en paarden beter behandeld dan de miljoenen Pakistaanse of Indiase gastarbeiders die er werken. Dieren verblijven in stallen met airconditioning, mensen wonen in zeecontainers vol stapelbedden. Uitgeput vallen gastarbeiders onder de gesel van de zon van de bouwsteigers, dieren worden wanneer het te warm voor ze wordt eersteklas naar een minder warm land gevlogen.

In het Midden-Oosten worden dieren voor spionnen aangezien. Een gier die in Israël is uitgevlogen is in de buurlanden opeens een *Israëlische* gier. Reden genoeg om het uit de lucht te schieten, op te pakken of te veroordelen. En soms juist om het te redden. Dieren worden symbolen. Wanneer we onze eigen menselijkheid verliezen klampen we ons vast aan een dier.

Op de dag waarop ik dit boek wil inleveren bij de uitgever in Amsterdam krijg ik telefoon van een onbekend nummer.

‘Olaf?’

‘Ja?’

‘Je spreekt met Robert.’

‘Ja?’

‘Robert. Van de leeuw. In Bagdad.’

Een halfjaar eerder, in januari 2019, verschijnt er een bericht op het crowdfundingplatform GoFundMe: ‘Wij zijn een groep leden van het Nederlandse ministerie van Defensie. Onlangs zagen we een leeuw in het centrum van Bagdad. [...] De leeuw is anderhalf jaar oud en verblijft daar onder verschrikkelijke omstandigheden. [...] ons uiteindelijke doel is de leeuw vrij te laten.’

In 19 dagen hebben 296 personen op de crowdfundingpagina een bedrag van 10.528 euro bij elkaar gebracht.

De Nederlandse marechaussee bewaakt de ambassade in Bagdad en het consulaat in Erbil. Voor de poort van de post in de Iraakse hoofdstad staan zwaarbewapende mannen in blauwe uniformen. Een van hun taken is het terug naar huis begeleiden van Nederlandse jihadisten – vooral vrouwen en kinderen. De meeste buitenlandse IS-strijders zijn mannen, meestal zijn ze om het leven gekomen. De vrouwen en de kinderen blijven achter in kampen. Sommige landen zoeken in die kampen actief naar hun staatsburgers, Nederland doet dat niet. De premier liet jaren geleden al weten dat het ‘beter is dat ze daar sterven dan hier terugkeren’. Wie zelf aanklopt bij de poort zal door de marechaussee worden teruggebracht naar Nederland en bij een rechter worden voorgeleid, maar in de weeshuizen of in de kampen wordt naar de kinderen niet gezocht.

‘Ik mag er niet veel over zeggen,’ zegt Robert.

‘Dat snap ik, maar is het gelukt?’ vraag ik.

‘De leeuw komt morgen aan op de luchthaven van Maastricht.’

Het is wrang. We halen geen kinderen op, maar wel een leeuw. Wanneer ik de reportages die ik zelf maak soms terugkijk voel ik de handen van mijn moeder. Ik zie mijn vader peinzen. Ik heb de afgelopen jaren geleerd hoe oorlogen werken, ik heb gezien wat mensen elkaar aandoen. En ik ben steeds meer van dieren gaan houden.

Istanbul, juli 2019